

УДК 658.5

Серпіонова Т.А.
студентка

Одеського національного політехнічного університету

Свірідова С.С.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки підприємств

Одеського національного політехнічного університету

РЕЗЕРВИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ЦУКРУ ТА ФАКТОРИ, ЩО СТИМУЛЮЮТЬ РОЗВИТОК РИНКУ

RESERVES OF COST REDUCTION OF SUGAR PRODUCTION AND FACTORS THAT STIMULATE MARKET DEVELOPMENT

АНОТАЦІЯ

Метою будь-якого підприємства є досягнення економічного ефекту від діяльності. Економічний ефект може бути виражений залежно від цілей створення і діяльності підприємства як через прибуток, так і через досягнення будь-яких соціальних, екологічних та інших поліпшень. Більшість підприємств прагне максимізувати прибуток, а це неможливо без аналізу собівартості продукції, окремих витрат на виробництво і реалізацію продукції, виявлення резервів зниження собівартості і впровадження рекомендацій щодо зниження витрат на підприємстві. Тільки комплексно аналізуючи витрати на виробництво, правильно визначаючи резерви їх зниження, підприємство зможе досягти своєї мети і не програти своїм конкурентам.

Ключові слова: ціна, витрати, витрати виробництва, чинники, шляхи, резерви зниження витрат виробництва.

АННОТАЦИЯ

Целью любого предприятия является достижение экономического эффекта от деятельности. Экономический эффект может быть выражен в зависимости от целей создания и деятельности предприятия как через прибыль, так и через достижение каких-либо социальных, экологических и других улучшений. Большинство предприятий стремится максимизировать прибыль, а это невозможно без анализа себестоимости продукции, отдельных затрат на производство и реализацию продукции, выявление резервов снижения себестоимости и внедрения рекомендаций по снижению затрат на предприятии. Только комплексно анализируя затраты на производство, правильно определяя резервы их снижения, предприятие сможет достичь своей цели и не проиграть своим конкурентам.

Ключевые слова: цена, расходы, издержки производства, факторы, пути, резервы снижения издержек производства.

ANNOTATION

Aim of any enterprise is an achievement of economic effect from activity. An economic effect can be expressed depending on the aims of creation and activity of enterprise both through a profit and through the achievement of some social, ecological and other improvements. Most enterprises aim to maximize a profit, and it is impossible without the analysis of unit cost, separate production inputs and realization of products, exposure of backlogs of decline of prime price and introduction of recommendations on a cost cut-out on an enterprise. Only complex analysis of production inputs, correct determination of backlogs of their decline, will enable an enterprise to attain the aim and not lose to the competitors.

Keywords: price, costs, cost of production factors, ways, reserves to reduce production costs.

Постановка проблеми. Проблеми зниження витрат на підприємстві, пошуку шляхів їх вирішення є складними і цікавими питаннями сучасної економіки.

Проблема зниження витрат дуже актуальна в сучасних економічних умовах, оскільки її рішення дозволяє кожному конкретному підприємству вижити в умовах жорсткої ринкової конкуренції, побудувати міцне і сильне підприємство, яке матиме хороший економічний потенціал. Актуальна ця тема і для виробництва цукру.

Витрати виробництва – це оплата придбаних складових виробництва.

Аналіз останніх публікацій. Суттєвий внесок у розробку проблем управління витратами зробили зарубіжні вчені, такі як Р. Ентоні, Дж. Рис, Ч.Т. Хорнгрен, Дж. Фостер та ін. Аналогічними питаннями займалися російські фахівці: Є.А. Ананькіна, Н.Г. Данілочкіна, В.Г. Лебедєв, Н.Д. Врублевський, а також вітчизняні вчені, серед яких М.Г. Грещак, Н.А. Бобко, Р.О. Крутько, О.С. Коцюба, Є.В. Мних, Л.В. Нападковська та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Виявлення та систематизації чинників, шляхів та резервів зниження витрат виробництва, а також очевидна методична і практична значимість зазначеної проблеми зумовила вибір та обумовила об'єктивний характер актуальності теми.

Мета статті – обґрунтувати необхідність дослідження матеріальних витрат підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження зазначених складових має забезпечити такий обсяг виручки від продажу виготовленої продукції, щоб покрити витрати і забезпечити належний прибуток. Прибуток є рушійним мотивом підприємницької діяльності. Проте досягнення вищезазначених цілей значно залежить від величини зроблених витрат. Тому витрати виробництва є найважливішим блоком економічного аналізу. До витрат і прибутку у підприємця різні підходи. Прибуток при заданих витратах повинен забезпечити найкращі можливості виробництва. Витрати ж при такому прибутку повинні бути мінімальні, щоб забезпечити найбільш ефективно виробництво [1, с. 215].

Витрати виробництва вивчав К. Маркс та досліджують сучасні економісти.

Сучасні економісти аналізують витрати виробництва з погляду підприємця. При вирішенні завдань, що обґрунтовують оптимальну стратегію фірми, досягається мета обґрунтування принципу отримання рівного доходу на кожну гривню, витрачену на покупку будь-якого елемента виробництва.

Витрати виробництва – це витрати, які необхідно здійснити для створення товару. До таких витрат

зараховують витрати на оплату матеріалів (сировини, палива, енергії), заробітну плату працівників, амортизацію, управління виробництвом. При продажу товару його вартість перетворення у гроші (грошову виручку). Одна частина грошової виручки йде на компенсацію витрат виробництва, інша – дає прибуток.

Це означає, що витрати виробництва менші за вартість товару на величину прибутку.

Отже, витрати виробництва – це витрати на виробництво готової продукції, на відміну від одноразових витрат, які виробляють для первісної організації виробництва.

Для сучасного аналізу характерні певні аспекти дослідження витрат.

До витрат виробництва в економічній теорії Заходу зараховують дохід підприємця. Такий підхід розглядається як плата за ризик, обумовлений тим, що підприємець тримає свої фінансові активи в межах якогось підприємства і не відволікає їх на інші цілі.

Тому дохід, отриманий понад витрати виробництва, є збитковим, отриманим внаслідок певних сприятливих обставин.

Витрати виробництва, що охоплюють нормальний і середній прибуток, – це економічні витрати. Вони є витратами будь-якого ресурсу, обраного для виробництва товару, рівні його вартості або цінності, при найкращому з усіх можливих варіантів використання.

Витрати, пов'язані з використанням власної продукції, яка перетворюється в ресурс подальшого виробництва фірма, називаються внутрішніми.

Зовнішні витрати – це витрати грошових коштів на придбання сировини, матеріалів, палива та інших ресурсів, які не є власністю фірми.

Постійні витрати (fixedcost) – це витрати, величина яких у короткостроковому періоді не змінюється зі збільшенням або скороченням обсягу виробництва [1, с. 195]. До постійних витрат належать витрати, пов'язані з використанням будівель, споруд, машин, устаткування,

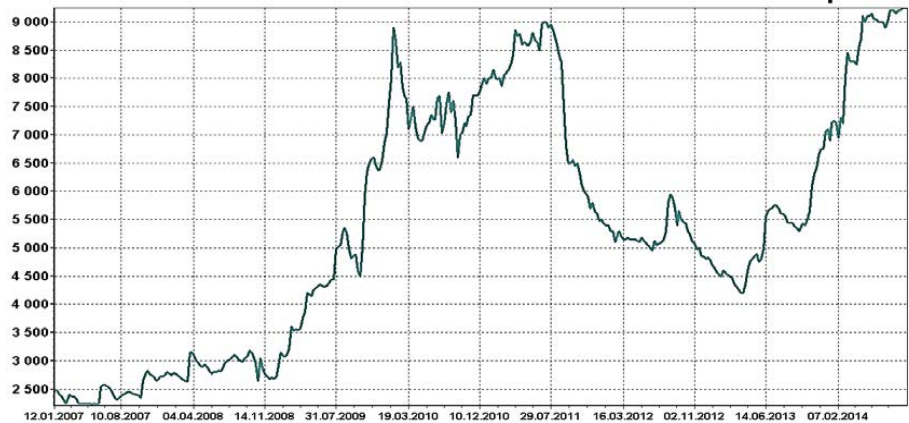

Рис. 1. Ціни угод продажу цукру

з орендою, адміністративні витрати, витрати з капітального ремонту.

Змінні витрати (variablecost) – це витрати, величина яких змінюється залежно від збільшення або зменшення обсягу виробництва. До змінних витрат належать витрати на сировину, матеріали, паливо, енергію, оплату праці, транспортні послуги і подібні змінні ресурси. Змінні витрати змінюються пропорційно до обсягу виробництва [1, с. 197].

Загальні витрати (totalcost) – сукупність постійних і змінних витрат фірми у зв'язку з виробництвом продукції в короткостроковому періоді.

Виробництво продовольства є однією з найважливіших галузей народного господарства. Воно виробляє продукти харчування для населення, сировину для переробної промисловості, забезпечує й інші потреби суспільства.

Тому актуальною проблемою нині є проблема подальшого підвищення рівня ефективності галузі. Ефективність – це складна економічна категорія, в якій виявляється найважливіша сторона діяльності підприємства – його результативність.

Український ринок цукру розвивається з різкими перепадами цін і обсягів виробництва. Здебільшого це обумовлено відсутністю на Україні державної програми з розвитку виробництва та бюджетної підтримки експорту цукру.

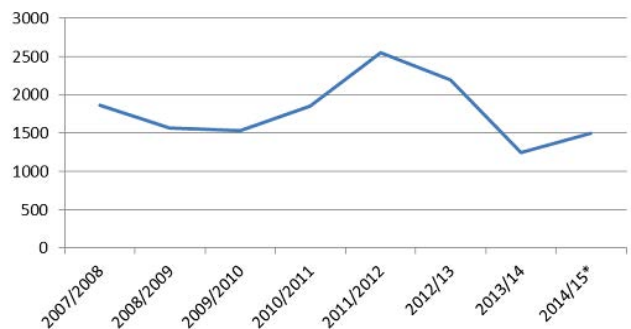

Рис. 2. Виробництво цукру, тис. тонн

Джерело: [5, с. 198]

Графіки добре ілюструють поведінку ринку цукру в Україні. Зокрема, у 2010 та 2011 рр. були високі ціни на цукор, що призвело до різкого зростання площ під цукровим буряком в наступні роки. Зросло виробництво цукру при порівняно стабільному споживанні, що призвело до перевиробництва і великих запасів цукру і, зрештою, до обвалу цін.

Далі за цінами впали площі під буряком і виробництво цукру. У 2014 р. вчергове зросли ціни, збільшилися площі й виробництво цукру. УкрАгроКонсалт очікує, що в нинішньому сезоні буде вироблено не менше 1,5 млн. тонн цукру. Динаміку експорту цукру показано в таблиці 1.

Не заперечуючи загальних тенденцій розвитку ринку, нинішній сезон цукру (2014/2015) має ряд особливостей.

Різка девальвація гривні. Зараз майже відсутній експорт цукру, валютної виручки компанії не мають, що стало однією із причин зменшення прибутку.

Таблиця 1
Динаміка експорту цукру

Цукор	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Експорт, тис. тонн	176,2	119,1	0,5

Зменшення доходів населення і зниження промислового споживання (через відсутність експорту кондитерських виробів до Росії) призвело до скорочення внутрішнього попиту.

Зростання цін на газ. Ціна на газ є однією з основних складових собівартості виробництва цукру. Підвищення цін на газ призвело до того, що на нині виробники працюють майже в нуль. Для компенсації витрат цукрові заводи піднімають ціну на цукор.

Ризик повного відключення від газу. У зв'язку зі складними відносинами з Росією і відсутності поставок газу, в Україні змушені вдатися до тотальної економії. У новому сезоні виробництво цукру почалося майже на місяць раніше, незважаючи на це існує ризик зменшення його виробництва. Виробники побоюються, що в опалювальний сезон поставки газу для них будуть близькі до нуля. За таких умов у виграші опиняться заводи, які мають біогазові установки. Це дозволяє зменшити залежність від газу і зменшити собівартість готової продукції.

Яка перспектива є у цукрової галузі України найближчим часом? Її продовжуватиме лихо манти. І тому у нинішній ситуації багато залежатиме від фінансових резервів підприємств і вміння кризис-менеджменту.

Близько 80% цукру виробляють агрохолдинги, тому є надія, що цукрова галузь зможе встояти, оскільки великі підприємства мають кращий доступ до кредитування.

Зростання площ під цукровим буряком і виробництва цукру в наступному сезоні мало ймовірний. Рівень цін на цукор залежатиме від

стабілізації валютного курсу і макропоказників економіки України.

Інтенсивна технологія передбачає якісне і своєчасне виконання взаємопов'язаного комплексу заходів і дотримання багатьох умов (попередники, насіння, способи проведення посіву, підгодівлі, захисту рослин, механізованої обробки і прибирання). Порушення хоча б одного елемента технології призводить до різкого зниження ефективності виробництва та збільшення витрат. Витрати ресурсів при цьому достатньо великі, а, як відомо, ресурсооснащення діє лише до певних меж. Зростання витрат виробництва без значного підвищення продуктивності земель призводить до зниження прибутковості галузі.

Сьогодні ця технологія може окупити витрати лише при високій врожайності цукрових буряків, що не завжди досягається. Для підвищення економічної ефективності буряківництва необхідне насамперед раціональне використання матеріальних ресурсів. Тут перспективним завданням є впровадження ресурсозберігаючої технології виробництва цукрових буряків, орієнтованої на отримання високих врожайів коренеплодів при мінімальних затратах праці і оптимальному споживанні матеріально-грошових ресурсів

З цією метою виявляють ресурсомісткі технологічні операції і замінюють на ресурсозберігаючі. Найбільшого значення набувають заходи, спрямовані на скорочення енергоємності виробництва [2, с. 134].

Підвищення ефективності виробництва і переробки цукрового буряка, зниження витрат в основному визначається узгодженістю дій і матеріальних інтересів сільськогосподарських підприємств і цукрових заводів, їх взаємною зацікавленістю у збільшенні врожайності та підвищенні цукристості буряка, забезпеченні збереження вирощеного врожаю, у скороченні витрат виробництва цукру на всіх стадіях технологічного процесу зберігання і переробки цукрових буряків. Тому необхідне подальше вдосконалення системи економічних взаємовідношень партнерів по буряко-цукрового комплексу.

Отже, проаналізувавши цінову політику на цукор і сучасний стан буряково-цукрової галузі, можна говорити про дефіцит цукру в Україні. Активний експорт, скорочення посівних площ і недовироблення в минулих сезонах призвели до істотного підвищення цін. Серед загальних факторів, що стримують розвиток цукрової галузі, можна назвати такі:

- зменшення посівних площ і кількості цукрових заводів;
- висока собівартість продукції через застарілі технології;
- монополізація ринку;
- сезонність розвитку ринку;
- в літній сезон на ринку зменшуються запаси цукру і зростає його вартість.

Факторами, що стимулюють розвиток ринку цукру, є такі:

- стабільне зростання попиту на цукор;
- поступове зростання цін;
- підвищення якості продукції;
- вдосконалення виробничих процесів;
- посилення конкуренції на ринку.

Отже, особливістю цукрових заводів є недостатня конкурентоспроможність продукції. Така тенденція пов'язана зі зниженням техніко-технологічного рівня внаслідок фізичного та морального зносу устаткування та інших засобів виробництва. Основою для виробництва цукру повинна бути високопродуктивна технологія, оскільки сьогодні без сучасної технології вирощування цукрових буряків виробництво цукру буде не ефективним [2, с. 211].

Для підвищення ефективності виробництва цукру потрібно зосередитися на підвищенні виробництва в сприятливих природно-економічних умовах, посиленні інтеграційних процесів у системі «вирощування цукрових буряків – переробка – реалізація цукру», впровадженні у виробництво нових технологій.

Найважливішими шляхами зниження витрат на виробництво продукції є визначення оптимального розміру ресурсів закуповуваних і використуваних у виробництві, трудових і матеріальних ресурсів. А також зниження трудомісткості продукції і зростання продуктивності.

І варто пам'ятати, що витрати завжди є результатом дії попиту і пропозиції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Волков О.І. Економіка підприємства / О.І. Волков, В.К. Склярєнко. – М.: Інфа-М, 2001. – 230 с.
2. Канке А.А. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия: учеб. пособ. / А.А. Канке, И.П. Кошечая. – 2-е изд., исп. и доп. – М.: ИД «Форум»: ИНФРА-М, 2007. – 288 с.
3. Любушин Н.П. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности / Н.П. Любушин. – М.: ЮНИТИ, 2005 – 445 с.
4. Свірідова С.С. Выявление факторов снижения себестоимости продукции на предприятии / С.С. Свірідова, О.Ю. Горелкина // Економічні студії. – 2014. – Вып. 4 (04). – С. 76-79.